

**Ministerstvo vnitra-generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru ČR**

Č. j. MV-155526-2/PO-OVL-2023

Praha 20. září 2023
Počet listů: 14

M e t o d i k a
k aplikaci zákona č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů
v rámci Hasičského záchranného sboru ČR

Obsah

ÚVOD	3
1 Osobní působnost	3
1.1 Souvislost s prací nebo jinou obdobnou činností	4
2 Věcná působnost	5
2.1 Výjimky z možnosti oznamovat	5
2.1.1 Typy „chráněných“ informací, které v režimu zákona oznamovat nelze.....	5
2.1.2 Typy „chráněných“ informací, které v režimu zákona oznamovat lze	6
2.1.3 Ochrana oznamovatele před postihem	6
3 Vnitřní oznamovací systém	7
3.1 Vymezení povinných subjektů	7
3.2 Pojem a význam vnitřního oznamovacího systému	7
3.3 Povinnosti povinných subjektů.....	8
3.4 Příslušná osoba	9
3.5 Příjem oznámení a naložení s oznámením	9
3.5.1 Evidence a uchovávání oznámení	10
3.6 Praktická doporučení pro řádné fungování VOS.....	11
4 Externí oznamovací systém (Ministerstvo spravedlnosti)	12
5 Ochrana oznamovatelů a dalších osob	12
6 Specifika aplikace zákona v Hasičském záchranném sboru ČR	13

ÚVOD

V roce 2019 byla na úrovni Evropské unie přijata **směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie** (dále jen „směrnice“) ¹. V této souvislosti byly na národní úrovni přijaty **zákon č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů** (dále jen „zákon“) a **zákon č. 172/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ochraně oznamovatelů**, transponující směrnici do českého právního řádu.

Účinná a komplexní ochrana oznamovatelů (whistleblowerů), tedy osob, které oznámí protiprávní jednání v souvislosti s prací, je podstatným prvkem boje proti korupci a součástí fungujícího právního státu. Whistlebloweri šetří nejen veřejné i soukromé finanční prostředky, ale mohou přispět rovněž k ochraně veřejného zdraví, zachraňovat životy, pomoci předcházet ekologickým katastrofám atp. **Smyslem jejich ochrany je proto vytvořit takové prostředí, ve kterém se nebudou muset obávat jakékoliv sankce pro případ, že protiprávní jednání oznámí, a přispět tak k ochraně nejen veřejného zájmu.** Takto nastavený systém nebude sloužit jen k ochraně oznamovatelů, ale bude rovněž působit preventivně vůči protiprávnímu jednání obecně.

Za účelem usnadnění implementace nové právní úpravy, předkládá Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „GŘ HZS ČR“) tuto metodiku, která by měla povinným subjektům, příslušným osobám a oznamovatelům sloužit jako **praktický manuál při aplikaci zákona o ochraně oznamovatelů a souvisejícího změnového zákona.**

Metodika je členěna do několika částí, které v zásadě sledují chronologii dotčených ustanovení zákona. Tato metodika vychází z metodiky Ministerstva spravedlnosti uvedené na <https://oznamovatel.justice.cz/nova-metodika-k-zakonu-na-ochranu-oznamovatelu/>.

GŘ HZS ČR není oprávněno poskytovat závazný výklad právních předpisů. Veškeré informace zde uvedené mají proto povahu metodického doporučení a konečný výklad spojený s interpretací jednotlivých ustanovení zákona může s konečnou platností poskytnout pouze soud.

1 Osobní působnost

Oznamovatelem ve smyslu směrnice je **fyzická osoba**, která podá oznámení o **možném protiprávním jednání** spadajícím do jedné z vymezených kategorií (viz níže Věcná působnost), k němuž **došlo** nebo **má dojít u osoby**, pro niž oznamovatel, byť zprostředkovaně, **vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost**, nebo u osoby, se kterou oznamovatel **byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti**.

Aby byla oznamovateli přiznána ochrana podle zákona, musí se v oznámení **ztotožnit** (§ 2 odst. 2 zákona) a zároveň je podat **jedním ze stanovených způsobů**, a to prostřednictvím tzv. **vnitřního oznamovacího systému** (dále také jen „VOS“) u povinného subjektu, tzv. **externího**

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32019L1937>.

oznamovacího systému – tedy Ministerstvu spravedlnosti nebo **uveřejněním**, případně přímo příslušným orgánům veřejné moci (např. policejní orgán, státní zástupce, orgán správního trestání).

Pokud je oznamovatel pracovníkem povinného subjektu, který spolupracuje (je ve smluvním vztahu) s jiným povinným subjektem dopouštějícím se relevantních protiprávních jednání, má možnost tuto skutečnost oznámit jak v rámci „svého“ VOS, tak v rámci VOS subjektu, u něhož k protiprávnímu jednání dochází, pokud to takový povinný subjekt osobám „zvenčí“ umožňuje (viz níže Povinnosti povinných subjektů).

1.1 Souvislost s prací nebo jinou obdobnou činností

Zákon po vzoru směrnice poskytuje **ochranu všem kategoriím „pracovníků“**, včetně osob samostatně výdělečně činných, dobrovolníků, stážistů, uchazečů o zaměstnání a dalších osob, které se pohybují v pracovním prostředí konkrétního povinného subjektu. Zákon proto chrání oznamovatele vykonávající široké spektrum pracovních činností (práce nebo jiné obdobné činnosti) tak, aby byly zahrnuty všechny osoby, které jsou v různých stádiích pracovního procesu možným deliktům nejbliže.

Prací nebo jinou obdobnou činností se podle zákona rozumí

- a) závislá práce vykonávaná v základním pracovněprávním vztahu,
- b) služba,
- c) samostatná výdělečná činnost,
- d) výkon práv spojených s účastí v právnické osobě,
- e) výkon funkce člena orgánu právnické osoby,
- f) plnění úkolů v rámci činnosti právnické osoby, v jejím zájmu, jejím jménem nebo na její účet,
- g) správa svěřenského fondu,
- h) dobrovolnická činnost,
- i) odborná praxe, stáž, nebo
- j) výkon práv a povinností vyplývajících ze smlouvy, jejímž předmětem je poskytování dodávek, služeb, stavebních prací nebo jiného obdobného plnění.

Prací nebo jinou obdobnou činností se rovněž rozumí i **ucházení se o práci nebo jinou obdobnou činnost**. Chráněni jsou také pracovníci, kteří již práci, které se oznamované protiprávní jednání týká, nevykonávají.

Hlavním cílem ochrany oznamovatelů je umožnit odhalovat protiprávní jednání odehrávající se na pracovišti nebo při výkonu pracovní (či jiné obdobné) činnosti, o kterých zaměstnanci a osoby v podobném postavení za normálních okolností zaměstnavatele nebo příslušné státní orgány neinformují, a to zejména ze strachu ze ztráty zaměstnání či jiného postihu.

Z hlediska osobní působnosti zákona není důležité, zda oznamovatel výše zmíněnou práci v okamžiku podání oznámení stále vykonává, či ji vykonával v minulosti, nebo se o danou práci pouze ucházel a v rámci tohoto procesu se o protiprávním jednání dozvěděl.

2 Věcná působnost

Za předpokladu zachování tzv. pracovního kontextu (viz výše) lze v režimu zákona oznamovat protiprávní jednání, které:

- a) má znaky **jakéhokoliv trestného činu**,
- b) má znaky **přestupku**, za který zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž **horní hranice je alespoň 100 000 Kč**,
- c) porušuje **zákon**, nebo
- d) porušuje jiný **právní předpis nebo předpis Evropské unie** v oblasti
 1. finančních služeb, povinného auditu a jiných ověřovacích služeb, finančních produktů a finančních trhů,
 2. daně z příjmů právnických osob,
 3. předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
 4. ochrany spotřebitele,
 5. souladu s požadavky na výrobky včetně jejich bezpečnosti,
 6. bezpečnosti dopravy, přepravy a provozu na pozemních komunikacích,
 7. ochrany životního prostředí,
 8. bezpečnosti potravin a krmiv a ochrany zvířat a jejich zdraví,
 9. radiační ochrany a jaderné bezpečnosti,
 10. hospodářské soutěže, veřejných dražeb a zadávání veřejných zakázek,
 11. ochrany vnitřního pořádku a bezpečnosti, života a zdraví,
 12. ochrany osobních údajů, soukromí a bezpečnosti sítí elektronických komunikací a informačních systémů,
 13. ochrany finančních zájmů Evropské unie, nebo
 14. fungování vnitřního trhu včetně ochrany hospodářské soutěže a státní podpory podle práva Evropské unie.

Protiprávní jednání, které porušuje právní předpis nebo předpis Evropské unie v jedné z oblastí podle bodu d) lze oznamovat bez ohledu na míru jeho společenské škodlivosti (může se tedy jednat o trestné činy, přestupky či jiná protiprávní jednání spočívající např. v nedodržení zákonné lhůty).

V kontextu českého právního řádu se bude zpravidla jednat o **porušení transpozičních či adaptačních právních předpisů**, které promítají pravidla plynoucí z unijních právních předpisů do českého právního řádu. Jejich seznam vždy k určitému datu je dostupný také na internetových stránkách oznamovatel.justice.cz v záložce Právní úprava a metodické doporučení – Seznam transpozičních předpisů.

2.1 Výjimky z možnosti oznamovat

2.1.1 Typy „chráněných“ informací, které v režimu zákona oznamovat nelze

1) Z oznamování jsou **vyňaty** určité typy informací, u kterých zájem na jejich ochraně převažuje nad zájmem na ochraně oznamovatele. Takovými informacemi jsou informace, které by mohly **bezprostředně ohrozit podstatný bezpečnostní zájem České republiky** [§ 3 odst. 3 písm. a) zákona], jejichž oznámení by představovalo porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost duchovních a informace **o činnosti zpravodajských služeb**.

Část oznámení obsahující informace uvedené výše **není vůbec za oznámení považována** a příslušná osoba ani pověřený zaměstnanec s nimi tedy nezachází v režimu zákona.

2) Oznámením některých dalších skutečností se pak oznamovatel může **dopustit porušení povinnosti**

- a) zajistit ochranu utajovaných informací a informací, jejichž vyzrazení by zjevně mohlo ohrozit probíhající trestní řízení, nebo ochranu zvláštních skutečností podle zákona upravujícího krizové řízení,
- b) zachovávat mlčenlivost při výkonu činnosti
 - 1. notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta,
 - 2. státního zástupce, asistenta státního zástupce a právního čekatele,
 - 3. advokáta a advokátního koncipienta,
 - 4. soudního exekutora, exekutorského kandidáta a exekutorského koncipienta,
 - 5. soudce, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce a justičního kandidáta,
 - 6. zaměstnance notáře, soudního exekutora, advokáta a zaměstnance společnosti, prostřednictvím které advokát vykonává advokacii jako společník podle zákona upravujícího výkon advokacie, nebo obdobné zahraniční společnosti, nebo další osoby, která se v rámci takové společnosti podílí na poskytování právních služeb,
- c) zachovávat mlčenlivost při poskytování právní pomoci v řízení před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci, nebo
- d) zachovávat mlčenlivost při poskytování zdravotních služeb.

Část oznámení obsahující výše uvedené informace je sice oznámení podle zákona, nicméně **oznamovatel je za porušení důvěrnosti uvedených informací nebo uvedené povinnosti mlčenlivosti odpovědný podle zvláštních právních předpisů a může být postížen pro protiprávní jednání, kterého se tím dopustil.**

2.1.2 Typy „chráněných“ informací, které v režimu zákona oznamovat lze

Na druhé straně **je oznamovatel oprávněn oznámit** určité typy „citlivých informací“, aniž by tím porušil svou zákonnou povinnost. I v případě oznámení těchto informací se tedy může domáhat ochrany a nemůže být postížen pro žádné protiprávní jednání, kterého by se tím za jiných okolností dopustil. To se týká informací, na něž se vztahuje **bankovní tajemství, smluvní povinnost mlčenlivosti, povinnost mlčenlivosti podle daňového řádu a povinnost zachovávat mlčenlivost podle jiných právních předpisů upravujících práci nebo jinou obdobnou činnost** (s výjimkou výše uvedených povinností mlčenlivosti). A to za podmínky, že oznamovatel měl oprávněné důvody se domnívat, že oznámení bylo nezbytné pro odhalení protiprávního jednání.

2.1.3 Ochrana oznamovatele před postihem

Za zachování limitů uvedených výše je oznamovatel a další chráněné osoby podle § 4 odst. 2 písm. a) až h) zákona taktéž chráněni před postihem za protiprávní jednání, kterého se dopustili

- i) v souvislosti se zjišťováním informací potřebných pro oznámení, s výjimkou případů, kdy je takovým jednáním spáchán trestný čin, nebo
- ii) samotným oznámením, pokud měli oprávněný důvod se domnívat, že oznámení bylo nezbytné pro odhalení možného protiprávního jednání.

Shrnutí:

- **Oznamovatelem může být jen fyzická osoba.**
- **Oznamovat lze protiprávní jednání, k němuž došlo nebo má dojít u osoby, pro niž oznamovatel vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo u osoby, se kterou oznamovatel byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti.**
- **Oznamovat lze trestné činy, závažné přestupky, porušení zákona a jakákoliv porušení předpisů ze 14 vyjmenovaných oblastí.**
- **Některé typy informací jsou z oznamování vyloučeny.**
- **Pro některé typy porušení smluvní nebo zákonné povinnosti naopak zákon stanovuje výjimku.**

3 Vnitřní oznamovací systém

3.1 Vymezení povinných subjektů

Okruh povinných subjektů je vymezen v § 8 odst. 1 zákona (jde zejména o vybrané zadavatele veřejných zakázek, vybrané zaměstnavatele a vybrané orgány veřejné moci).

3.2 Pojem a význam vnitřního oznamovacího systému

Vnitřní oznamovací systém představuje souhrn postupů a nástrojů, které slouží k přijímání oznámení, nakládání s ním, ochraně totožnosti oznamovatele a dalších osob, zpracovávání, uchovávání a ochraně informací uvedených v oznámení a komunikaci s oznamovatelem.

Oznamovateli náleží ochrana, podá-li oznámení jedním ze zákonem předvídaných způsobů. Oznámení je v režimu zákona možné podat prostřednictvím VOS, externího oznamovacího systému (dále také jen „EOS“) – tedy Ministerstvu spravedlnosti, za zákonem stanovených podmínek uveřejněním a přímo příslušnému orgánu veřejné moci (ať už národnímu nebo unijnímu).

Volba mezi VOS a EOS pro prvotní podání oznámení je na úvaze oznamovatele. Uveřejnit oznámení je možné za splnění dalších zákonných podmínek [§ 7 odst. 1 písm. c) zákona]. V případě podání oznámení přímo příslušnému orgánu veřejné moci pak oznamovateli náleží ochrana podle zákona, nicméně příslušné orgány se oznámením nemusejí zabývat způsobem a ve lhůtách podle zákona (nevyrozumívají oznamovatele o přijetí oznámení, nenavrhují nápravná opatření povinnému subjektu atp.).

Oznamování prostřednictvím VOS by mělo být z perspektivy všech zúčastněných preferovanou variantou, neboť případnou nápravu zjištěného protiprávního stavu může zajistit sám povinný subjekt dříve, než se stane objektem zájmu ze strany příslušných orgánů veřejné moci, a tím se vyvarovat nebo alespoň snížit riziko vzniku nepříznivých následků. VOS upřednostňují, jak plyne z průzkumů, rovněž oznamovatelé, pokud mají pocit, že takový postup povede k rychlému a efektivnímu vyřešení problému.

Účelem VOS je zřídit funkční oznamovací mechanismus, ke kterému budou mít oznamovatelé důvěru a o jehož existenci a fungování budou mít dobré povědomí. Informace o fungování oznamovacích systémů proto musí být povinným subjektem

zpřístupněny způsobem umožňujícím dálkový přístup, ideálně například na jeho internetových stránkách.

3.3 Povinnosti povinných subjektů

Povinné subjekty jsou povinny zajistit zejména:

- a) **Určení osoby** odpovědné za přijímání oznámení a jeho vyřizování (**tzv. příslušná osoba**).
- b) Aby informace o způsobech oznamování prostřednictvím VOS a EOS a označení (např. pracovním zařazením či jménem a příjmením) kontaktní údaje příslušné osoby (telefonní číslo a její e-mailová nebo jiná adresa pro doručování) byly uveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup.
- c) Uvedení informace o tom, **zda povinný subjekt vylučuje přijímání oznámení** od osoby, která pro povinný subjekt **nevykonává** práci nebo jinou obdobnou činnost podle § 2 odst. 3 písm. a), b), h) nebo i) zákona.
- d) Aby oznamovateli bylo umožněno podat oznámení **prostřednictvím VOS písemně nebo ústně** (a na jeho žádost i osobně ve lhůtě 14 dnů).
- e) Zákon **nestanovuje povinnost zabývat se anonymními oznámeními**, která nesplňují podmínky podle § 2 odst. 2 zákona, nicméně povinný subjekt se může rozhodnout zabývat se i takovými oznámeními. V každém případě tak však nemusí činit způsobem a ve lhůtách jaké stanoví zákon a anonymním oznamovatelům je přiznávána ochrana podle tohoto zákona až od chvíle, kdy jejich totožnost vyjde najevo.
- f) Aby se s podanými oznámeními mohla **seznamovat pouze příslušná osoba** a aby byla zajištěna **ochrana totožnosti oznamovatele a dalších osob a informací uvedených v oznámení**, jejichž prozrazení by mohlo zmařit nebo ohrozit účel podávání oznámení (zachovávání důvěrnosti – viz § 20 zákona).
- g) Řádné **posouzení důvodnosti** oznámení příslušnou osobou. Ta se přitom bude řídit zejména vnitřním předpisem zaměstnavatele, který by měl podrobněji stanovit její oprávnění, např. vyžadovat součinnost od ostatních zaměstnanců povinného subjektu (a jejich odpovídající povinnost součinnost poskytnout), vyžadovat písemnosti či vstupovat do kanceláří a jiných prostor zaměstnavatele.
- h) Aby oznamovatel byl vyrozuměn **o přijetí oznámení** ve lhůtě **7 dnů** od jeho přijetí a o výsledcích posouzení důvodnosti oznámení do 30 dnů od přijetí oznámení. Lhůtu 30 dnů lze v případech skutkově nebo právně složitých nanejvýš dvakrát prodloužit, o čemž musí být oznamovatel informován předem, včetně důvodů pro takový postup.
- i) Přijetí vhodných **opatření k nápravě nebo předejití protiprávnímu stavu** v návaznosti na podané oznámení. Vhodná opatření k nápravě bude v závislosti na svých zjištěních **navrhovat příslušná osoba**. Povinný subjekt sice **nebude tímto návrhem vázán**, nicméně v případě důvodného oznámení bude povinen nějaké *vhodné* opatření přijmout, a to ideálně ve lhůtě určené pro vyrozumění o posouzení důvodnosti (viz § 12 odst. 5 zákona). V opačném případě se může vystavit např. riziku uveřejnění oznámení [viz § 7 odst. 1 písm. c) zákona] a s tím spojeným rizikům represe a poškození reputace. V případě absolutního nepřijetí nápravných opatření pak dokonce přestupkové odpovědnosti.
- j) V souladu se směrnicí může povinný subjekt **vedením VOS pověřit třetí osobu**. Tím není nicméně dotčena jeho odpovědnost za plnění výše uvedených povinností. Outsourcovat lze jednotlivé „části“ a procesy vnitřního oznamovacího systému, či oznamovací systém jako celek.

- k) Soukromoprávní povinné subjekty zaměstnávající maximálně 249 zaměstnanců pak mohou vnitřní oznamovací systém **sdílet**. Obce, které jsou povinnými subjekty, mohou vnitřní oznamovací systém sdílet mezi sebou. Základním rozdílem mezi sdílením a outsourcingem je pak funkční (zejména datové) oddělení jednotlivých oznamovacích kanálů v případě outsourcingu.

3.4 Příslušná osoba

Základem VOS je příslušná osoba, která přijímá a zkoumá oznámení a navrhuje povinnému subjektu opatření k nápravě zjištěného protiprávního stavu. **Povinný subjekt ani nikdo jiný nesmí zasahovat do řádného² výkonu činnosti příslušné osoby a nesmí ohrožovat ani její nestrannost.**

Určení počtu příslušných osob je na uvážení povinného subjektu nebo osobě pověřené vedením VOS. **Povinný subjekt odpovídá za řádné fungování vnitřního oznamovacího systému, kam spadá i např. dodržování zákonných lhůt.** Pokud tedy povinný subjekt nezajistí zastupitelnost příslušných osob např. pro případy čerpání dovolené nebo dočasné pracovní neschopnosti a tím zapříčiní překročení stanovených lhůt, půjde to k jeho tíži.

Výběr vhodné osoby bude záviset vždy na rozhodnutí povinného subjektu, přičemž určena může být jakákoliv osoba bez ohledu na formu právního vztahu, v rámci něhož u povinného subjektu působí. Vztah mezi povinným subjektem a příslušnou osobou tedy bude definován nejčastěji smluvně (půjde-li o vztah zaměstnance a zaměstnavatele či vztah poskytovatele služeb a osoby, které jsou služby poskytovány) nebo např. individuálním správním aktem (půjde-li o státního zaměstnance ve služebním poměru). Zákon nicméně nestanoví právní formu pověření příslušné osoby a je tak na povinném subjektu a jeho vnitřní organizaci, jakým způsobem tak učiní.

Jak je z uvedeného zřejmé, příslušnou osobou nemusí být nutně zaměstnanec příslušného povinného subjektu, ale i „externí“ subjekt, například **pověřenec pro ochranu osobních údajů, advokát či obchodní společnost** (v takových případech půjde v zásadě o outsourcing činnosti příslušné osoby – viz výše). Na příslušnou osobu nejsou z hlediska její kvalifikace kladeny žádné požadavky. Mělo by jít nicméně o osobu, která dává záruku nestranného výkonu svých úkolů, a také o osobu zletilou, plně svéprávnou a bezúhonnou ve smyslu zákona.

3.5 Příjem oznámení a naložení s oznámením

Přijetí oznámení od oznamovatele protiprávního jednání je v rámci VOS svěřeno výlučně příslušné osobě. **Příslušná osoba musí mít k dispozici nástroje k zabezpečenému přijímání oznámení** (tj. povinný subjekt musí zajistit, aby oznamovatel mohl oznámení podat tak, aby se s jeho obsahem mohla seznámit pouze příslušná osoba), a to:

- a) **písemně – elektronicky, nebo v listinné podobě nebo**
- b) **ústně – osobně** (na žádost ve lhůtě 14 dnů) **i telefonicky.**

Oznámení musí příslušná osoba přijmout a zpracovat ve výše uvedených lhůtách.

² Zákaz se tedy netýká např. případů postihu pro porušování zákonných povinností příslušné osoby.

Oznámeními, ze kterých nebude příslušné osobě zřejmá totožnost oznamovatele (v souladu s § 2 odst. 2 zákona), se nemusí realizovat v režimu zákona.

Zákon v § 20 stanoví zákaz poskytnutí údajů o oznamovatelích, dalších chráněných osobách a oznámeních samotných. Totožnost oznamovatele a osoby podle § 4 odst. 2 písm. a) až h) zákona není možné sdělit bez jejich písemného souhlasu třetí osobě, s výjimkou situace, kdy by příslušná osoba byla povinna tyto informace poskytnout příslušným orgánům veřejné moci podle jiných právních předpisů (např. případ dožádání ze strany orgánů činných v trestním řízení podle trestního řádu).

Je rovněž nutné, aby povinný subjekt zajistil, že k oznámením a jejich obsahu nebude mít přístup nikdo jiný než příslušná osoba. Řádné fungování VOS jako takového není odpovědností příslušné osoby, nýbrž povinného subjektu. Jeho specifika bude tedy vhodné stanovit vnitřním předpisem, jakkoliv to zákon nevyžaduje.

Bude tedy namístě, aby **povinný subjekt svěřil příslušné osobě oprávnění, která jí umožní posuzovat důvodnost a pravdivost přijatých oznámení.** Se zřetelem k tomu, že tato oprávnění budou typicky současně zavazovat (jiné) zaměstnance povinného subjektu (obecná povinnost součinnosti, povinnost poskytnout vysvětlení, povinnost na vyžádání vydat listinu nebo jinou věc důležitou pro posouzení, povinnost umožnit vstup do kanceláře nebo jiných prostor apod.), **je vhodné je stanovit vnitřním předpisem** (interním normativním aktem).

3.5.1 Evidence a uchovávání oznámení

Oznámení je v souladu se zákonem potřeba uchovávat tak, aby nebyla ohrožena totožnost oznamovatele a dalších osob a důvěrnost informací uvedených v oznámení. V případech elektronické evidence je nicméně potřeba počítat s tím, že se k oznámením může dostat správce systému. Pro tyto případy by však měla existovat dohledatelná elektronická stopa. Oznámení je potřeba uchovávat jen po dobu, která je nezbytná k naplnění účelů zákona, tedy zejména k ochraně oznamovatele před odvetnými opatřeními a pro případ dalšího šetření příslušnými orgány veřejné moci. Zákon tedy stanoví dobu uchovávání oznámení a souvisejících dokumentů na 5 let.

Vedle toho je příslušná osoba povinna vést **elektronickou evidenci**³ základních údajů o přijatých oznámeních (datum přijetí oznámení; jméno, příjmení, datum narození a kontaktní adresa oznamovatele, nebo jiné údaje, z nichž je možné dovést totožnost oznamovatele, jsou-li jim tyto údaje známy; shrnutí obsahu oznámení a identifikace osoby, proti které oznámení směřovalo, je-li jim její totožnost známa; datum ukončení posouzení důvodnosti oznámení příslušnou osobou nebo pověřeným zaměstnancem a jejich výsledek) – bez časového omezení.

O ústním oznámení se pořídí jeho **zvuková nahrávka nebo záznam**, který věrně zachycuje podstatu ústního oznámení. Zvukovou nahrávku ústního oznámení lze pořídít **pouze se souhlasem** oznamovatele. Příslušná osoba nebo pověřený zaměstnanec umožní oznamovateli, aby se k záznamu nebo přepisu zvukové nahrávky, byl-li pořízen, **vyjádřil**; vyjádření oznamovatele se k záznamu nebo přepisu **přiloží**.

³ Technická a organizační opatření k zajištění souladu zpracování osobních údajů s povinnostmi podle obecného nařízení o ochraně osobních údajů upravuje Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 64/2022.

3.6 Praktická doporučení pro řádné fungování VOS

- a) VOS, ve který budou mít oznamovatelé důvěru, je základním předpokladem pro jeho všestranný přínos. Snižuje se jím pravděpodobnost finančních a dalších ztrát a úniků informací např. z důvodu uveřejnění či neefektivního vyřizování oznámení.
- b) **Je nezbytné zajistit vysokou míru ochrany totožnosti oznamovatele a skutečností uvedených v oznámení.** Klíčovým požadavkem je to, aby se s oznámeními měla možnost seznamovat pouze příslušná osoba. Je tedy nežádoucí, aby oznámení byla přijímána na podatelně a až odtud dále distribuována vyřizujícím zaměstnancům (a to jak ve fyzické, tak v elektronické podobě). **Povinný subjekt proto musí zajistit kanály pro oznamování, k nimž bude mít přístup pouze příslušná osoba. O této skutečnosti je potřeba řádně informovat potenciální oznamovatele** (nejlépe na webových stránkách povinného subjektu s ohledem na zpřístupnění oznámení co nejširšímu spektru oznamovatelů, u nichž je dodržen pracovní kontext, např. dodavatelům apod.).
 - Pro případy listinných podání by oznamovatel měl být řádně poučen, že mají být **označeny např. „Pouze k rukám příslušné osoby“**. Zaměstnanci povinného subjektu musí být poučeni o povinnosti předat takovou písemnost příslušné osobě za zachování důvěrnosti jejího obsahu.
 - V případě telefonických podání by pak mělo existovat **telefonní spojení přímo s příslušnou osobou, které nebude podléhat příjmu nebo přepojování jinou osobou**.
 - Co se týče elektronického podávání oznámení, je nezbytné zajistit **zvýšenou míru důvěrnosti obsahu elektronické komunikace, než jak je tomu např. v případě běžné pracovní komunikace**. Příjemcem takové komunikace by měla být opět výhradně příslušná osoba. Může se jednat **např. o vyhrazenou e-mailovou schránku, k níž nebude mít přístup žádná jiná osoba. I pro tyto případy lze však doporučit podmínění přístupu ke komunikaci zadáním hesla (nad rámec zadání přihlašovacích údajů do počítače), s nímž bude seznámena pouze příslušná osoba**. Alternativně lze zavést možnost podávání oznámení prostřednictvím webové aplikace, **ale i v takovém případě je nezbytné zajistit její vysokou míru důvěrnosti za splnění výše uvedených požadavků**.
- c) VOS vytvořený na míru lze získat od komerčních i nekomerčních subjektů.
- d) Při zavádění a provozování VOS je nezbytné vystupovat maximálně profesionálně, verbálně ani nonverbálně **nesnižovat význam oznamovatelů ani potřeby je chránit a neprohlubovat již existující stigmatizaci oznamovatelů** protiprávního jednání.
- e) O možnosti oznamovat protiprávní jednání musí být potenciální oznamovatelé **informováni aktivně ze strany povinného subjektu způsobem umožňující dálkový přístup**.
- f) Proces podání oznámení by měl být co **nejjednodušší**. Oznamovatelům **nelze klást administrativní či technické překážky** v podávání oznámení. **Podmínit podání oznámení zaplacením administrativního poplatku nebo uváděním řady (ne)souvisejících informací osobního i neosobního charakteru (např. účelu podání oznámení, specifikace toho, čeho se oznamovatel domáhá, návrhu nápravných opatření, právní kvalifikace jednání) by mělo být vyloučeno**.
- g) Cílem je vytvořit VOS, který se oznamovatelé **nebudou bát využívat** z důvodu vyzrazení jejich totožnosti a potenciálního následného odvetného opatření.

- h) Veškeré informace o oznamování a následné ochraně musí být podávány **srozumitelně a stručně** s vědomím toho, že potenciální oznamovatelé nedisponují právním vzděláním. Současně však oznamovatelé musí být **dostatečně poučeni o svých právech i povinnostech**.

Shrnutí:

- **Dotčené organizační složky státu (dál jen „OSS“) musí zavést VOS.**
- **To konkrétně znamená:**
 - **určit příslušnou osobu,**
 - **uveřejnit informace o způsobu oznamování,**
 - **umožnit oznamování písemně nebo ústně (telefonicky) a na žádost osobně,**
 - **zachovávat důvěrnost totožnosti i informací uvedených v oznámení,**
 - **posoudit oznámení z hlediska jeho důvodnosti a vyrozumět oznamovatele ve stanovených lhůtách,**
 - **přijmout opatření k nápravě,**
 - **bezpečně uchovávat oznámení, jejich nahrávky či přepisy.**
- **Funkční VOS je výhodný pro oznamovatele i zaměstnavatele.**
- **Oznamovatelé raději oznamují skrze VOS, pokud je spolehlivý.**
- **Funkční VOS urychlí nápravu problému, může zmenšit finanční a další náklady povinného subjektu a je i „prevencí“ uveřejňování, které může zaměstnavateli poškodit pověst.**

4 Externí oznamovací systém (Ministerstvo spravedlnosti)

Podle § 7 zákona náleží ochrana i tomu oznamovateli, který oznámení podá Ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti má tak postavení **externího oznamovacího systému (EOS)**, tedy zejména **přijímá a posuzuje oznámení a poskytuje metodickou, poradenskou a odbornou pomoc ve věcech ochrany oznamovatelů**.

5 Ochrana oznamovatelů a dalších osob

Oznamovatelé mají nárok na ochranu podle zákona pokud:

- a) nepodali vědomě nepravdivé oznámení; a
- b) **podali** v souladu se zákonem **oznámení** buď **prostřednictvím VOS, EOS**, nebo učinili **uveřejnění**, případně oznámení podali **přímo jinému příslušnému orgánu veřejné moci**.

Oznamovatelé oznamující či uveřejňující informace **v souladu se zákonem** nenesou za podané oznámení žádnou odpovědnost (k informacím vyloučeným z oznamování viz výše). To samé platí o získávání informací a přístup k nim, ledaže by takové jednání zakládalo trestný čin (viz výše).

Za hlavní ochranné opatření lze považovat **zákaz uplatnění odvetného opatření** vůči oznamovateli **a dalším chráněným fyzickým i právnickým osobám** (např. kolegům, pomocníkům oznamovatele, osobám oznamovateli blízkým, právnickým osobám, jejichž společníkem je oznamovatel) a **zákaz umožnit uplatnění odvetného opatření, který dopadá na povinné subjekty**.

V případě porušení zákazu uplatnění odvetných opatření se oznamovatel bude moci vůči původci odvetného opatření domáhat náhrady škody a nemajetkové újmy.

Odvetným opatřením se rozumí „jednání nebo jeho opomenutí v souvislosti s prací nebo jinou obdobnou činností oznamovatele, které bylo vyvoláno učiněním oznámení a které oznamovateli nebo osobě podle odstavce 2 písm. a) až h) může způsobit újmu“.

Takovým odvetným opatřením může být podle zákona zejména:

- a) rozvázání pracovního poměru nebo neprodloužení pracovního poměru na dobu určitou,
- b) zproštění výkonu služby, zařazení mimo výkon služby nebo skončení služebního poměru,
- c) zrušení právního vztahu založeného dohodou o provedení práce nebo dohodou o pracovní činnosti,
- d) odvolání z místa vedoucího zaměstnance nebo ze služebního místa představeného,
- e) uložení kárného opatření nebo kázeňského trestu,
- f) snížení mzdy, platu nebo odměny nebo nepřiznání osobního příplatku,
- g) přeložení nebo převedení na jinou práci nebo na jiné služební místo,
- h) služební hodnocení nebo pracovní posudek,
- i) neumožnění odborného rozvoje,
- j) změna pracovní nebo služební doby,
- k) vyžadování lékařského posudku nebo pracovnělékařské prohlídky,
- l) výpověď nebo odstoupení od smlouvy, nebo
- m) zásah do práva na ochranu osobnosti.

Zároveň je potřeba, aby povinný subjekt, resp. příslušná osoba **zachovávaly důvěrnost**, a to jak ohledně totožnosti oznamovatele a případně dalších dotčených osob, tak i ohledně dalších důvěrných informací uvedených v oznámení.

Ochrany před odvetnými opatřeními se **nelze vzdát** ani je **nelze omezit** žádnou dohodou či podmínkami pracovního poměru či obdobného pracovního vztahu.

Shrnutí:

- **Nejdůležitějším prvkem ochrany je zákaz odvetných opatření.**
- **Odvetným opatřením není pouze výpověď, ale jakékoliv jednání v pracovním kontextu, které může oznamovateli nebo s ním spřízněným osobám způsobit újmu.**
- **Zákaz odvetných opatření tedy neplatí jen vůči oznamovateli, ale i dalším osobám.**
- **Odvetného opatření se nesmí dopustit nikdo – nikoliv pouze povinný subjekt.**
- **Aby nějaké opatření mohlo být považováno za „odvetné“, musí být vyvoláno oznámením. Zákon tedy nečiní z oznamovatelů „nedotknutelné“ osoby.**
- **V rámci ochrany oznamovatele i dalších dotčených osob je potřeba zachovávat důvěrnost (totožnosti i informací uvedených v oznámení).**
- **Práva na ochranu před odvetnými opatřeními se nelze vzdát ani je nelze omezit.**

6 Specifika aplikace zákona v Hasičském záchranném sboru ČR

Jelikož podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona není GŘ HZS ČR samostatným subjektem (OSS) povinným k zavedení vnitřního oznamovacího systému, nýbrž je součástí Ministerstva vnitra, které je adresátem této povinnosti, je ochrana oznamovatelů v GŘ HZS ČR realizována přímo Ministerstvem vnitra (viz <https://www.mvcr.cz/clanek/smernice-evropskeho-parlamentu-a->

[radu-eu-2019-1937-ze-dne-23-rijna-2019-o-ochrane-osob-ktete-oznamuji-poruseni-prava-unie.aspx](#)).

OSS v působnosti Hasičského záchranného sboru ČR (hasičské záchranné sbory krajů, Záchraný útvar HZS ČR a Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany) mají povinnost zavést vnitřní oznamovací systém přímo ze zákona (viz § 8 odst. 1 zákona). Pokud v rámci realizace povinnosti uložené čl. 7 zrušeného „překlenovacího“ Pokynu generálního ředitele HZS ČR č. 37/2022 k zajištění ochrany oznamovatelů porušení práva Unie a zřízení vnitřního oznamovacího systému, jednotlivé OSS v působnosti Hasičského záchranného sboru ČR vydaly, před nabytím účinnosti zákona, vlastní interní akt řízení upravující tuto problematiku, je nutno tento interní akt řízení jednak podrobit kontrole souladu se zákonem (např. lhůty), jednak nahradit případné odkazy na směrnici odkazy na zákon.

Generální ředitel HZS ČR
genpor. Ing. Vladimír Vlček, Ph.D., MBA v. r.